

FRA LANDBRUKET I VEST-TYSKLAND

Av programsekretær Arne Altern.

Det er ikke bare klima og jordbunn som former jordbruket i et land eller en landsdel. Politiske, økonomiske og psykologiske faktorer etterlater forskjellige spor på begge sider av en landegrense, og det kan derfor være stor forskjell mellom jordbruksdriften i de to landene selv om de fra naturens hånd ser temmelig ens ut. Kommer en til Vest-Tyskland fra Danmark eller Nederland er det lett å se både forskjeller og likheter. Jeg skal ikke gjøre noe forsøk på å forklare hvorfor det er blitt slik. Det får være nok å konstatere at Forbundsrepublikkens jordbruk arbeider under andre forhold enn nabolandenes, og at dette har ført til andre resultater.

I motsetning til det gamle tyske riket, er den del som hører med til vesten langt fra selvforsynt med matvarer. Riktignok er det hele 58 % landbruksland av de nærmere 250 000 km² som utgjør Vest-Tyskland, men befolkningen er så stor at det ikke blir mer dyrket jord pr. innbygger enn her i landet. Mye av jorden er også lite fruktbar og ligger høyt over havet. Dette er ulemper som også vi har et visst kjennskap til, men den verste vanskeligheten som vest-tysk jordbruk har å kjempe med er skapt av menneskene selv gjennom mange slektledd: Oppdelingen i urasjonelle enheter. Det er da ikke selve bruksstørrelsen jeg tenker på. Den er ikke så verst, med 110 som gjennomsnitt for bruk over 20 dekar. Fordelingen på små og store gårder er omtrent som i Sverige, og på den européiske bruks-størrelses-skalaen (som begynner med Storbritannia og Danmark og slutter med Grekenland, Portugal og Norge) inntar Vest-Tyskland en mellomstilling. Men der som i mange andre land slutter ikke oppdelingen med det enkelte bruket. Begrepet teigblanding som vi nesten bare kjenner fra landbrukshistorien, eksisterer fremdeles. Den er meget utbredt og er en alvorlig hindring for en rasjonell utnyttelse av jorden.

I Tyskland har det vært drevet utskiftning gjennom lange tider, men i forholdsvis liten utstrekning fordi arbeidet ikke kunne settes i gang uten at et flertall av de berørte grunneiere var enig i det. Så lenge gårdene ble drevet med mye mannskap og gamle arbeidsmetoder, var det vanskelig å få flertallet med på slike radikale endringer, men nå strømmer det inn med rekvisisjoner i så stor mengde at det er vanskelig å få utført dem, og det foregår derfor også mye bytte av jord på helt frivillig grunnlag. Behovet er også veldig, — ifølge en FAO-oppgave trenger 50 % av arealet utskiftning, mens det som er mest oppdelt og derfor må tas først, er mellom 20 og 30 millioner dekar. I Ministeriet for Ernæring, Landbruk og Skogbruk, i Bonn fikk jeg se eksempler på oppdeling som måtte gjøre all slags gårdsdrift ulønnsom, og jeg noterte meg en gård som lå noen få mil unna hvor det var 100 dekar dyrket jord fordelt på 121 parseller.

En annen på 140 dekar var delt i 73 stykker og hadde 9 km avstand til dem som lå lengst vekk. I Syd- og Sydvest-Tyskland har over halvparten av alle bruk fra 50 til 200 dekar mer enn 21 forskjellige skifter.

Det er ikke bare den ting at enhetene blir for små til å bruke motorkraft. Ofte fins det heller ikke kjørevei. Da alt ble høstet med lå, var kanskje ikke dette så farlig, men skal man kjøre høstmaskiner over nabojordene må disse være høstet først. Ulempene blir så mange at det er lett å forstå at en hel del av disse jordene blir liggende ubrukt. Man snakker i den anledning om «sosialbrakk», et begrep som også omfatter jord tatt ut av produksjonen av andre grunner. Den er blitt et stort problem i visse distrikter, bl. a. i Rhindalen hvor det i et område var registrert 71 % av jorden i denne gruppen.

Når disse lappene blir slått sammen til lønnsomme enheter, vil mye av jorden igjen bli dyrket, mens en del på grunn av bratt beliggenhet og dårlig jordsmonn må tilplantes med skog. Om dette spørsmålet sier Deutscher Bauernverband i en innstilling:

«I Fellesmarkedet vil det i fremtiden bli enda sterkere konkurranse med områder som er jordbunnsmessig og klimatisk gunstigere stilt. Utnyttelsen av jorden må tilpasses etter dette. Når produksjonen av næringsmidler fortsetter å stige sterkere enn forbruket, må man anta at lønnsomhetsgrensen når det gjelder landbruksjord, vil måtte trekkes enda lenger tilbake. Mange gårder som hittil har hatt jordbruket som eneste inntektskilde, må suppleres med andre produksjonsmuligheter, men slike som f. eks. skogbruk kan man ikke få i stand fra i dag til i morgen. Fra kretser utenfor landbruket blir det forlangt at disse grensegårdene skal tilplantes med skog, og når det dreier seg om jord som av tidligere anførte grunner ikke mer vil bli dyrket, kan landbruket bare støtte et slikt krav. Men det må sørges for at tilplantningen ikke skaper vanskeligheter for gjenværende bruk. Den bør heller tjene som utvidelse av næringsgrunnlaget for dem. Skogreising uten hensyn til struktur-rasjonaliseringen bør bare gjennomføres hvor man ikke kan regne med å opprettholde gårdsbruk. Derfor kan man heller ikke overlate til den enkelte å avgjøre hvilke områder av tidligere dyrket mark som bør overføres til skog. Dette kunne medføre en blanding av skog- og jordbruksparseller som ingen av partene ville være tjent med.»

Når det gjelder å skaffe mer inntekt til de svake distriktene er virkemidlene stort sett de samme som blir foreslått hos oss: Foruten skogreising er det opprettelse av små og middelsstore industribedrifter og salg av fritidsgoder gjennom pensjonatdrift og annen turistservice. De sistnevnte muligheter vil gi landsbyene nytt næringsgrunnlag når bøndene bygger seg hus på de utskiftede eiendommene. Selv om tyske bønder gjerne vil bo i landsbyer, må de nå renonsere på dette for å kunne skaffe seg en skikkelig arbeidsinntekt. En

moderne driftsbygning kan hverken bygges eller brukes på en trang tomt i en husrekke, og en utflytning sparer også store beløp og mye tid som går med til transport av folk og varer. Det blir selvsagt overgangsvanskeligheter både for landsbyen og for dem som flytter ut, men mange steder kan de gamle husene selges eller leies ut til feriebruk, og hvor det blir reist ny industri, kommer nye fastboende til å flytte inn.

Ved siden av de urasjonelle gårdene er landbrukets største handicap at bøndenes produksjonssamvirke ikke er tilstrekkelig utbygget. Særlig på slakteriområdet er det mye ugjørt, og når det gjelder kjøtt står faktisk innenlandsproduksjonen i fare for å bli fortrenget fra sitt eget marked av andre fellesmarkedsland med salgsorganisasjoner som kan påta seg de store og langsiktige leveransekontrakter som de moderne omsetningsformene krever. Salg av slaktedyr er den største inntektsposten i det tyske landbruksregnskapet, hvor den utgjør mer enn 40 %, mens melken ikke når opp i 27 %, og det er derfor viktig å få organisert avsetningen.

Den tilbaketrekningen fra ulønnsomme gårder som jeg nevnte, har allerede foregått i stor utstrekning. Det er i dag 400 000 færre gårdsbruk enn i 1950, og landbruksøkonomene regner med at reduksjonen vil bli enda større i årene som kommer. Vest-tyske bønder ser med uro på denne utviklingen, som rimelig er. De er heller ikke optimister når det gjelder prisutviklingen, som etter 1966 ikke lenger skal bestemmes av landets egne myndigheter.

Bøndene er forresten ikke alene om frykt for hva fremtiden vil bringe. Jeg besøkte Handelskammeret i Hamburg, og den uro som min kontakt der ga uttrykk for var like sterk, men hadde et ganske annet grunnlag. Han sa at landbrukspolitikken i Fellesmarkedslandene truer med å gjøre stor skade fordi bøndenes interessegrupper i de seks landene gjennom organisasjonen hadde fått en styrke som er mye større enn summen tilsier. Istedenfor en addisjon har det foregått en potensering. Deres makt vil føre til forhøyelse av leviekostnadene og gjøre industrien mindre konkurransedyktig, og til at andre lands avsetning til Forbundsrepublikken vil bli sterkt redusert. En følge av dette vil bli at de får mindre muligheter til å kjøpe vest-tyske industrivarer.

Som før nevnt har ikke bøndene inntrykk av at det er dem som sitter med bukten og begge endene. I den hissige debatten om prisene i EEC bør stabiliseres på det vest-tyske nivå eller følge en «mellomprislinje», hevder presidenten for Bondeforbundet at denne siste er i strid ikke bare med Forbundsrepublikkens jordbrukslov av 1955, men også med Roma-traktaten.

Det var denne mellomprislinjen den såkalte «Mansholtplanen» ville bruke for korn og sukker, men dette ble oppgitt på grunn av tysk motstand. Det ble sagt at den ville gi det vest-tyske landbruket en inntektssvikt på mer enn 1,5 milliarder D.M. Saken viste at det var

behov for en vitenskapelig analyse av prisproblemet, og denne oppgaven ble av landbruksdepartementet i Bonn og kommisjonen i Bryssel betrodd en italiensk, en nederlandsk og seks tyske økonomiske eksperter.

Resultatet, den såkalte «Professor-rapporten», ble offentliggjort i fjor høst. Den konkluderer med at det vest-tyske landbruk vil måtte ha minst 15 år for å kunne tilpasse seg til de nye krav som følger med en felles landbrukspolitikk. I denne tiden vil det kreves store investeringsbidrag til rasjonalisering. Men det vil også trenge inntektsstøtte, og den må gis i former som ikke strider mot Roma-traktaten. Dette kan skje ved å knytte den til arealet istedenfor til prisene. Rapporten peker også på at de tyske landbruksprisene ikke vil kunne holdes på det nåværende høye nivå. Paragraf 85 sier om dette:

«Eksperterkomiteen mener at en innpassing i Fellesmarkedet av de (reelle) tyske landbrukspriser ikke er noen løsning. Først og fremst fordi den betydelige økning av prisene på landbruksvarer som dette ville føre med seg i de land som nå har lave priser, ville innebære farer minst like store, selv om de er av en annen art, som en senkning av prisnivået i Forbundsrepublikken.

Man vil sikkert fortsette med å spørre seg i hvilken utstrekning produksjonen i disse land, og i særdeleshet i Frankrike, kunne bli stimulert ved en slik økning av prisene på landbruksvarer. Det er i alle fall meget sannsynlig at i betraktning av den allerede meget høye selvforsyningsgrad i EEC, vil det ikke være mulig å få «Det Felles Landbruksmarked» til å funksjonere ved så høye landbrukspriser. Muligens kan man i et enkelt land, under spesielle vilkår, fastsette eller opprettholde høyere landbrukspriser enn i nabolandene eller i andre industrialiserte land. Dette er imidlertid ikke mulig i et så stort område som EEC, som har så store produksjonsreserver i forhold til forbruksøkningen, og som også er så sterkt bundet til verdensøkonomien. Dessuten ville en justering av lavprislandenes landbrukspriser opp til det nåværende tyske nivå kunne medføre meget skadelige virkninger for økonomien i disse land. Den ville f. eks. kunne utløse inflasjonistiske tendenser og trekke med seg endringer av valutakursene.»

Nå foreligger det igjen forslag for kommisjonen om tilnærming av kornprisene, harmonisering er ordet, men det ser ikke ut til å bli harmoni denne gangen heller. Etter pressemeldingene å dømme vil Tyskland gå imot. Diskusjonen går videre, og det er ganske interessant å sammenligne med den vi har hatt her hjemme om landbruksøkonomiske spørsmål. En del av «Professor-rapportens» forslag har også mye til felles med Eskeland-komiteens. — Det som vi, og folk i andre land, tror er helt nasjonale vanskeligheter viser seg ofte å være ledd i en alminnelig utvikling som alle må ta stilling til før eller senere.